

„A látvány birtoklása”

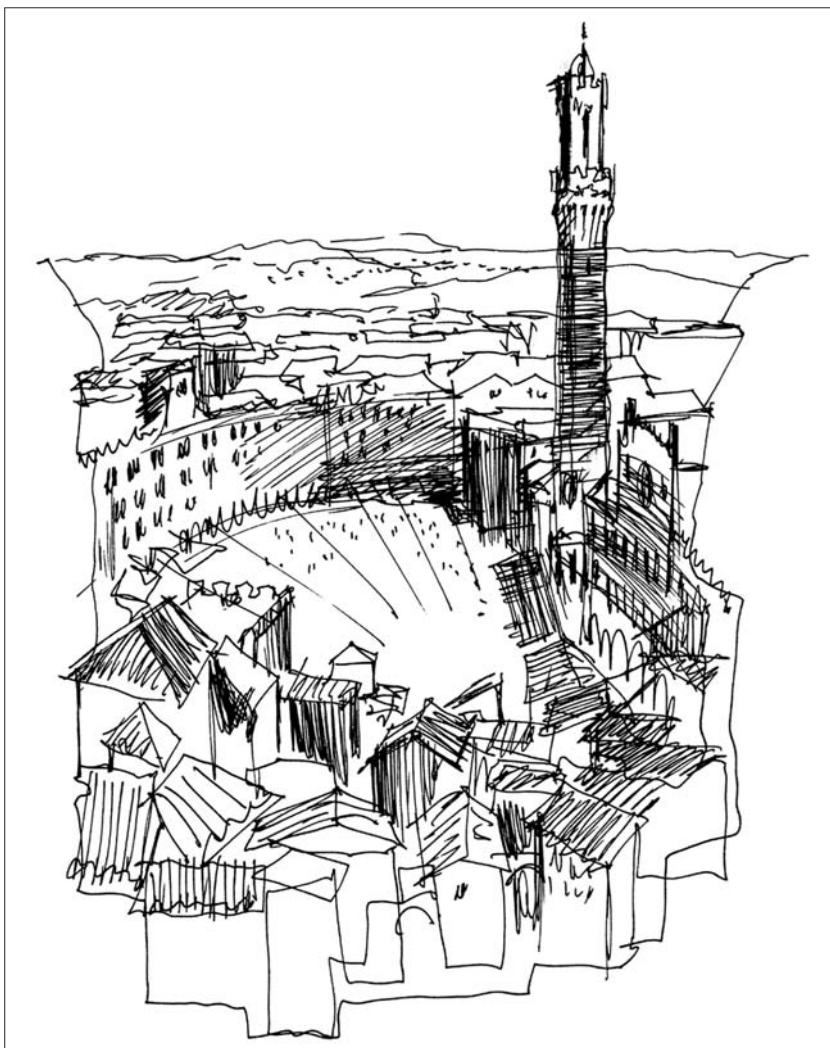
Finta József építész Szabad•kézzel című kiállítása a Vigadó Galériában

**Finta József: Sienai tér,
útirajz / József Finta:
Square in Siena.
Travel sketch**

■ Szeretjük Finta József kiállításait. Az építészek azért szerethetik, mert láthatják: íme, itt egy jeles kolléga, aki szinte monumentális építész feladatai mellett – között – folyamatosan és évtizedek óta időt szakít a

szabad rajzolásra. A képzőművészek azért, mert láthatják, hogy egy ízig-vérig építész is milyen magabiztosan, kreatívan és nagy empátiával alkalmazza a filctollat, a toll vonalát, vonalait, az egyszerű – ám érdeklődő – látogató pedig (e sorok írója ide sorolja magát) azért, mert kivételesnek tartja ezt a *kettős* identitást: a *szenvedéllyel* történő hivatásgyakorlást építészként és (jobb szó híján) a *szerелеmmel* történő rajzolást képzőművészként. Persze a két területen a szenvedély és a szerelem szó fel is cserélhető...

Természetesen tudunk szintén nagy affinitással rajzoló építészekről, de Finta József e sorból is kiemelkedik. Például abban, hogy ő utazásai során (már nem fényképez (mint az építészek többsége), hanem rajzol. Méghozzá – ahogy erről korábban oly szépen írt – kis, bőrgerincű könyvecskébe, melyet minden útjára magával visz, s azt telerajzolja öt-tíz perces vázlataival (kiállításának egyik műhelyfotóján fel is bukkan ez a könyvecske). Uti élményeinek megörökítései így – természetszerűleg – személyesebb, testre, illetve valószínűleg lélekre szabottabbak, mint expressis verbis építész skiccei. Ráadásul rajzaiban mindig *kiemel* valamit, ami (mi lenne más!) jellemzően épület vagy – ha az táj, akkor is mindig – épülettel, épületekkel együttes kompozíció. Így Finta József rajzain mégiscsak érezzük, hogy építész és nem képzőművész, mert szinte monomániásan foglalkoztatják az épületek (templomok, városi házak, városrészek, utcák, terek, épületegyüttesek), s még ha mindez természetbe, természeti látványba is ágyazott, akkor is felsejlik a környezetalakító építész gondolkodás háttere. Ugyanakkor Finta József mégiscsak képzőművész. Rajzainak autonóm művészi értékei megkérdőjelezhetetlenek. Biztos arányérzék, a kompozíció tisztelete, a perspektívák arányossága, a megfigyelés pontossága, a biztos vonalvezetés, a gyorsaság flottsága mind-mind a rajz mint (képző)művészet jelenlétét hangsúlyozzák. Felfogása jellemzően a sokvonalas rajz iránti vonzódását mutatja, vonalakkal hangsúlyoz, árnyékol, kiemel és

fényeket, sötétségeket érzékeltet. A fekete-fehér tónus gazdag jelenléte szinte festői érzékletességre vall. Minden művész persze azt rajzolja, amit szeret (még ha bírál is, vagy épp negatívumokat jelenít meg), Fintánál feltűnő, hogy ő csak az *ideáljait* rajzolja, a szinte eszményített látványokat (ezekről verseket is írt korábban, melyekből a kiállításon is szívesen olvasnánk egyet-kettőt). Finta József csak azt örökíti meg, amit *pozitívan él át*, s talán nem túlzó, ha esetében azt állítjuk: azt rajzolja, ami katartikus hatással van rá. Kicsit misztikusan úgy is fogalmazhatunk, hogy nem csak a pozitív látványok, de egyben a pozitív *energiák* rajzolója is. Rajzai nem szólnak társadalomról, politikáról, közéletéről, de szólnak ideákról, ideák tárgyiasulásáról, szólnak ámulatról.

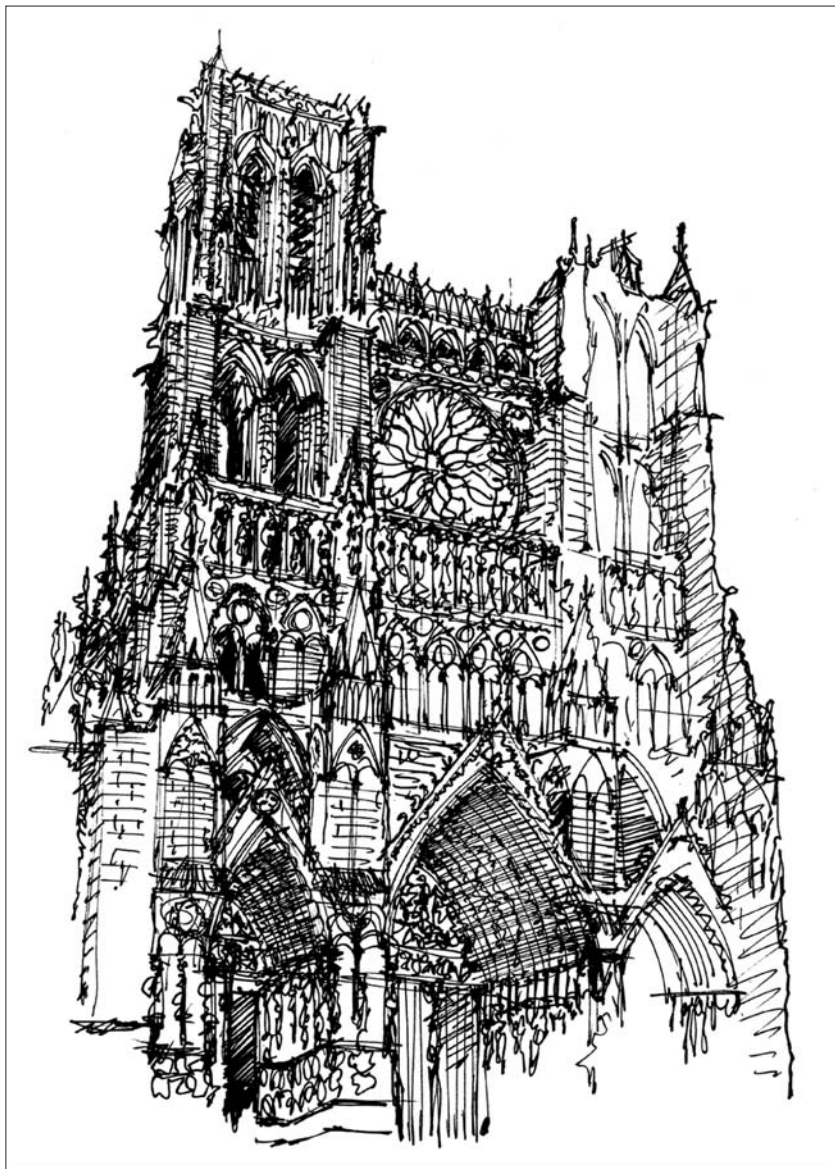
Finta József legújabb kiállítása a megújult Vigadó Galéria két szintjén egyben kétfajta kollekció bemutatása is. Míg a felső szinten – hadd fogalmazzunk úgy, ahogy ő is – útirajzait látjuk, az alsó szinten budapesti terveibe, rajzi vázlataiba avat be minket, s egy szívügye – a Nyugati pályaudvar és környéke – nagy ívű rendezési koncepciójának makettje is látható. A két szint harmonikusan kapcsolódik is egymáshoz, s belső feszültségeket is gerjeszt. Míg útirajzai szinte elandalítanak témáik és megvalósításuk esztétikumával, az alsó szint tervei, rajzai már a társadalmi, környezeti, építészeti mélyvízbe dobnak minket. Míg fent a történelem, lent a mai valóság. Míg fent az általa kiválasztott élményszerű épület, környezet, addig lent a „gúzsba kötve táncolni” helyzete. Különös módon, míg fent a valóság (igaz: a történelemből!), addig lent a megálmodás (is) a jövőbe. Megvalósult és meg nem valósult művek vázlatait látjuk tehát, s miközben fent csak történelmi (természeti) emléket látunk, addig lent a legszigorúbb budapesti építészeti valóság – s annak víziója – sejlik fel. Viszont: Finta József még a vitathatót is esztétikusan rajzolja meg, s ez az esztétikum mégiscsak összeköti a két szintet.

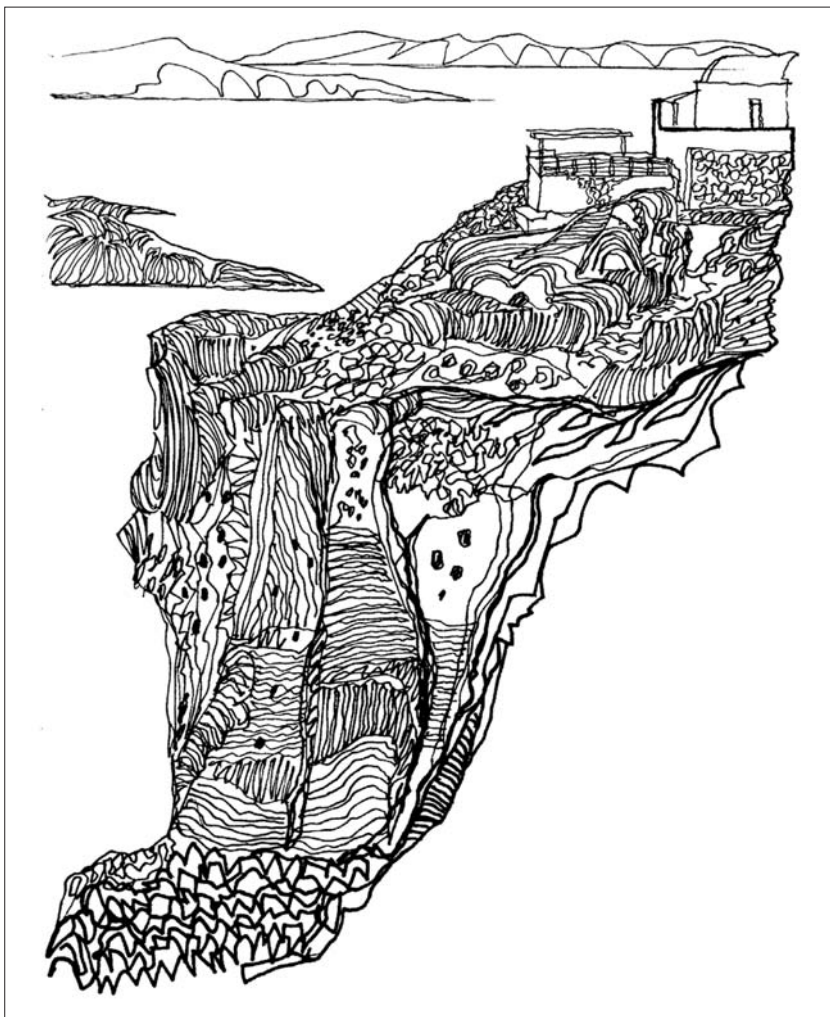
Olyan esztétikum, amely azonban szigorúan építészeti központú. Hiszen mi is volt ezen írás bevezető gondolata? Finta tán egész munkássága, de ez a kiállítás mindenképpen az építészeti *szenvedély* és a rajzi szerelem szintetizációja.

Ami hiányosság, hogy semmiféle eligazítás nincs a

tekintetben, hogy a nagyméretű kiállított művek *eredetileg* külön-külön álló rajzok – nevezzük így – montázásával születtek meg, s így végső soron új munkák készültek (kitűnő nyomtatás segítségével), melyeken hol ferdén, hogy egyenesen, hol szabályosan,

Finta József: Amiens-i katedrális, útirajz / József Finta: Amiens Cathedral. Travel sketch

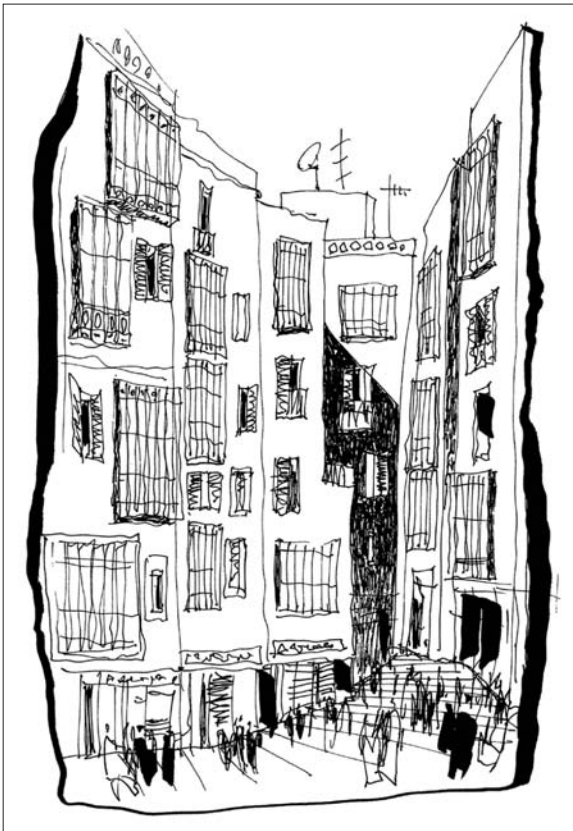

Finta József: Santorini-Fira szikláí, útirajz / József Finta: Cliffs of Santorini-Fira. Travel sketch

hol – látszólag – szabálytalanul vannak elhelyezve a rajzok. Ezek az új kompozíciók nem feltétlenül szerencsések, néhol zsúfolttá teszik az amúgy nagyméretű táblákat, s a szemlélőnek szinte nincs módja élvezni (volna mit) egy rajz szépségeit, mert ott a nyakán a másik. S ami szintén hiányolható, hogy így bizony eredeti rajzokat nem látunk az egész kiállításon, mert a kiállított művek mind printek, kétségtelenül magas színvonalon nyomtatva, de hiányzik a tán sárguló hordozópapíron lélegző igazi (valóságos) tintavonal

– azaz az igazi Finta-rajz – gyönyörűsége. A kiállítás így túl technicizált, ami ellen – amúgy – oly sokszor maga az alkotó is tiltakozik, s épp a Szabad•kézzel cím valósága veszik el. Ez ellen persze az lehet az érv, hogy a nagy belmagasságú és tágas terek most nem tették lehetővé az intim rajzság bemutatását, ám a recenzens úgy gondolja, hogy az összetett térrendszer bizonyos részeiben (tán) bemutatható lett volna egy valódi rajzsorozat, melyet a néző örömmel fogadna. S végül: hiányolható, hogy akkor, amikor az építész fontosnak tartja minden konkrét budapesti építészeti tervének datálását (alsó szint), ez miért marad el az útirajzok esetében (felső szint), ahol legalább ilyen fontos volna a keletkezés időpontjának feltüntetése. Persze tudjuk: bizonyos helyszíneken a rajzoló többször is járt, s talán több „korszakból” származó rajzok is szerepelnek egy-egy montázson, de a keletkezés éve ez esetben is tartalmi információt adna. Izgalmas gondolatokat indíthat el, hogy mondjuk az 1983-as franciaországi látogatása évében, amikor eljutott Amiens-be, Chartres-ba, Rouenba, Reimsbe, éppen mi foglalkoztatta mint építész? Nos, ekkor éppen talán a budapesti Váci utcai Hotel Taverna tervezése... Ez egyébként a katalógus hiányossága is – amelybe egyébként ihletett és vallomásos előszót, sőt *confessiót*, azaz hitvallást írt a kiállító művész –, tehát nincs feltüntetve a „szabad rajzok” keletkezési éve, s azt is szóvá kell tennünk, hogy nincs utalás a művek konkrét kivitelezési technikájára, amely pedig egy ilyen kiadványnál alapkövetelmény (szerkesztő: Magyar Mária).

Ha a Vigadó tágas előtereiből belépünk a kiállításba, megható, ha jobbra fordulunk, mert (kissé alulvilágítva) itt láthatók Finta József erdélyi, kalotaszegi rajzai, melyek persze dokumentumok, de egyben emlékezőek is. Emlékezőek a gyermekkor helyszíneire, atmoszférájára, a szülőföldre. S e munkák intimitását követően mintha a gótikus katedrálisok bonyolult és lenyűgöző építészeti megvalósulásai lennének rá lenyűgöző hatással. Egy-egy katedrális rajzát mintha abba se tudná hagyni, csak újabb és újabb vonalakkal teszi azokat még karakteresebbé, még monumentálisabbá. S persze Velence, s persze Santorini, ahol Fira szikláinak tektonikája a rajzoló számára oly lenyűgöző

**Finta József: Mallorcai utca, útirajz /
József Finta: Street of Mallorca. Travel sketch**

struktúrában áll a szeme előtt, hogy ebből is *struktúra-rajz* keletkezik, ám tele emócióval. Amikor most a kiállítás kapcsán megkérdezte tőle egy interjúban P. Szabó Ernő művészettörténész, hogy számára mi a rajz, Finta József ezt válaszolta: „*A látvány birtoklása.*” S valóban, ezt a birtoklást, ezt a *magáévá tevést* végig érzékelhetjük a galéria felső szintjén, míg az alsón még kiegészül mindez a *fantázia birtoklásával* is. S még valami, amit Finta József versben írt meg korábban, s épp Szantorini kapcsán: „*Fúj a szél, szól a szél / csak hozzám beszél, / Fényes ég fénye hull, / Szakadatlanul. // Legurult, ott a Nap / A tenger alatt... / Barna kő, szürke kő, / Megáll az IDŐ...*”

Nos, ezt a *megállt időt* képes e kiállításán megragadni a rajzoló, s épp e megállt idő vonja az időtlenség magasába e rajzokat.

FELEDY BALÁZS
művészeti író

(*Finta József Szabad-kézzelel című kiállítása. Vigadó Galéria, Budapest, 2014. szeptember 27–november 9.*)

**Finta József:
Roueni házak, útirajz /
József Finta: Houses
of Rouen. Travel sketch**

